

התפילה

מהות
התפילה

תפילה היוותה תמיד בשביל יהודים את העמדה הבצורה ביותר בעולם
סוער. הנשק היעיל ביותר נגד עולם של שונאים.

מורדף, מושפל, נתון ללעג ולקלס בעיני שונאיו מבחוץ, הרגיש היהודי
עצמו תמיד בפנימיותו גאה חזק ואמיץ, מרומם ברוחו על ידי תפילותיו.
מזוכך בדמעותיו בלחשו את תפילותיו הרגיש כי השכינה חודרת לתוך
צפוני לבו, מרוממתו ממעל לעבים העבותים, ממעל למציאות נעדרת
השלוח והמיוסרת, לעתיד מזהיר של אושר וסיפוק.

בהיותו מקורב אל בוראו, מרגיש היהודי את עצמו משוחרר מכל דאגותיו.
הריהו משוכנע שאלה שנושאים תפילה רצינית אינם מתאכזבים לעולם.
אלה שמתפללים רואים את יד ההשגחה בכל התרחשות; את הרחמנות
האלוקית בכל מאורע. בכל תופעה הינם שומעים הכרזה של חכמה חסד
והטבה אינסופיים של האין דומה לו. מדת הדין הופכת למקור של רחמים.

הרגשות מעין אלה מעוררת התפילה שתיקן ה'חפץ חיים' להתפלל על
אחינו בני ישראל האומללים והנרדפים על דתם, דת ה' ותורתו [התפילה
מבוססת על נוסח החיד"א בספרו 'עבודת הקודש', ולפניה מקדימים מזמורי
תהלים מסויימים].

"יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, אביר יעקב, קדוש ישראל,
שבזכות קריאת המזמורים תתמלא רחמים על כל עמך בית ישראל, ובפרט
על אחינו המדוכאים והנענים - תושבי מדינת רוסיא, ותשמרם מיד
אויביהם הקמים עליהם להעבירם על דתם, ותצילם מרעה ומרעב ומשבי
וביזה ומכל פחד ומכל צער, והמינים והזדים תכניע ותשפיל.

"אנא מלך רחום וחנון, פדה את בני יעקב מחימה, והפר תפר עצת כל
הקמים עלינו, ויהיו נגד פניך צרותינו, וראה בעניינו וריבה ריבנו, וידעו
כולם כי אתה קדוש ישראל ומושיעם. זכור נא בניך עניים ואביונים מצפים
לישועתך כל הימים. אבינו מלכנו, יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו, ויגולו
רחמיך על מדותיך. חי וקיים, עשה לנו ניסים ונפלאות בזכות תורתנו
הקדושה, לשמור את כל עמך ישראל, ובפרט לאחינו תושבי רוסיא, ובשם
קדשך תשגבם ותושיעם, ויעמדו מליצי יושר להכניס תפילותיהם לפניך
למען רחמיך המרובים, כמו שנאמר: 'כי אל רחום ה' אלוך, לא ירפך

ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם, ותגאלנו
מהרה למען שמך, במהרה בימינו אמן". הח"ח חיינו ופעלו, ע' תתעה

בכח האמונה והבטחון שבתפילה בכוונה אפשר להעביר כל גזירה רעה,
כי הקב"ה מתאוה לתפילה שכוון. שומה על כל אדם לטכס עצות
ותחבולות איך להמלט מבלבול המחשבות הזרות ולהכין לקראת אלקיו
בלב טהור ובמחשבה זכה לעבודת התפילה, אשר היא לנו עתה במקום
עבודת הקרבן.

כח
התפילה

ידוע כי עבודת הקרבנות היתה תלויה לחלוטין במחשבתו של הכהן. באם
היתה מחשבת הכהן מקודשת היה הקרבן עולה לריח ניחוח לפני ה', ואילו
משהיה הכהן נתפס למחשבה זרה ח"ו היה מפגל את הקרבן. כך עלול כל
אדם לפגל ח"ו את תפילתו במחשבה זרה. כאשר ירגיל האדם את עצמו
לבטל בעת התפילה את כל גורמי ההטרדות והמניעות לטהרת המחשבה
והכוונה, יוסיפו לו אומץ משמים בענין קדוש זה.

וככל שיוסיף הרגל בזה תתוספנה לו קדושה וטהרה במחשבתו בתפילתו,
והיא תתקבל ברצון לפני אבינו שבשמים. הח"ח חיינו ופעלו, ע' תתעה

מהרח"ו כתב בשם האר"י, שלא היה אומר פיוטים ופזמונים אלא מה
שתיקנו הראשונים, כגון הקלירי, שנתקנו על דרך האמת. וכן לא היה אומר
'גדל'. ומ"מ העיד בנו של מהרח"ו על אביו, שכשהיה ש"ץ בקהל בימים
נוראים היה אומר כל הווידויים וכל הפיוטים. וישמע חכם וממנו יקח
חכמה ומוסר השכל שלא לשנות המנהגים. ובשל"ה האריך בשם גאונים
שמצוה לומר פיוטים, וכשפייט ר"א "והחיות אשר הנה מרובעות לכסא"
וכו', ליהטה אש סביבותיו. עיי"ש. משנ"ב סי' סח ס"ק ד

אמירת
פיוטים
בתפילה

בשל"ה קורא תגר על המביאים ילדים לבית הכנסת, והיינו קטנים שעדיין
לא הגיעו לחינוך, מטעם כי הילדים משחקים ומרקדים בביהכ"נ ומחללים
קדושת ביהכ"נ וגם מבלבלים דעת המתפללים. ועוד, גם כי יזקינו לא יסורו
ממנהגם הרע אשר נתחנכו בילדותם, להשתגע ולבזות קדושת ביהכ"נ.
אבל כשהגיעו לחינוך, אדרבה, יביאנו אתו לביהכ"נ וילמדוהו אורחות
חיים, לישב באימה וביראה, ולא יניחנו לזוז ממקומו, ויזרוהו לענות אמן
וקדיש וקדושה. עיין שם בסוף ענייני תפילה וקריאת התורה. ועיין בתנא
דבי אליהו (ח"א פי"ג) גודל העונש שיש להאב שמניח את בנו לענות דברים
של הבל ותיפלות בבית הכנסת. משנ"ב סי' צח ס"ק ג

ילדים
בביהכ"נ
- הפרעה
לכוונה

ברוב שמחה והתלהבות את הברכה ומודה כי "ברוך ה' לא מצאתי שום שמץ של גויות בהרגשים ובמחשבות".

מה טוב ומה נעים גורלו של איש יהודי. בן עם נכר הנעור משנתו אינו יודע מה שעליו לעשות ולאן לפנות, ואילו אדם מישראל מכיון שהוא מעביר שינה מעיניו, כבר שולחן ערוך מפורש לפניו ויודע מה שעליו לעשות.

ליהודי יש
שו"ע לכל
צעד בחייו

פוקח עוורים

וכן אנו אומרים ברכת "פוקח עוורים", ואנו מכריזים בזה, שהקב"ה הוא הנותן לנו את הכח בעינים שיראו, ואם כן, חייב האדם להשתמש בעיניו שהקב"ה נתן לו מאור בהם כל רגע-קל לצרכי מצוה, ושלא יסתכל חלילה בדבר המביא לידי עבירה וכדומה. ועל זה נאמר "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

לעורכי
מצוה

מלביש ערומים

דע דכשם שהגוף צריך למלבוש ובלי מלבוש אי אפשר לילך, כן הוא ממש ענין הנפש, אך בעודה בזה העולם המלבוש שלה הוא העור והבשר, וכמו שנאמר "עור ובשר תלבישני" וגו', ולא לעד מתקיים זה המלבוש, ונתן לנו השם יתברך את התורה שעל ידי קיום מצוותיה נבראים מלבושי הוד לנפש. וזהו מה שכתוב (זכריה ג, ד) אצל יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול: "הסירו הבגדים הצואים מעליו והלבש אותו מחלצות".

הבגד
מלבוש
הגוף -
המצוה
מלבוש
הנשמה

וכן פירש הגר"א "בכל עת יהיו בגדיך לבנים", דקאי על מעשה המצוות שיהיו כראוי, דעל ידי זה יתוקן עבורו לנפשו בגדים לבנים שיהיה יכול לעמוד בהם לפני השם יתברך. וזה גם כן כלל הכתוב במה שאמר "אם תבקשנה ככסף", היינו אם אתה מבין מה שהכל מבקשים כסף כדי שישגו על ידי זה לעשות מלבוש לגוף שלא יהיה ערטילאי, "אז תבין יראת ה'", היינו שעל ידי זה בא לקיום המצוות ועל ידן זוכה למלבושי הוד עבור הנפש, ובלא זה ישאר ערטילאי ח"ו ולא יוכל לבוא לידי גן עדן.

[ובזה יומתק מאמר הכתוב "וידעו כי ערומים הם", ופירש"י מצוה אחת היתה בידם ונתערטלו הימנה. ולדברינו הוא כפשוטו ממש, דמתחילה כשקיימו את המצוה ולא אכלו, היה על גופם בגן עדן מלבושי הוד שבזה היו ראויים לעמוד לפני השם יתברך כמו היום כל ישראל אחר פטירתם בגן עדן, ולכן כתיב "ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו",

פסוקי הזמרה

כמונה מעות שלא ידלג שום תיבה ולא יבליעם, אלא יוציא מפיו כמונה מעות. משנ"ב טי' נא ט"ק כ

מוזמור שיר חנוכת הבית

[בדרשה שנשא בעת חנוכת הבית של ישיבת ראדין, אמר]: כל יהודי בכל דור ודור מחוייב שיהיה לו חלק בבנין בית המקדש. על הכתוב "וכן תעשו" אומרים חז"ל: "לדורות הבאים", לאמר שכל הדורות הבאים מחוייבים לעולם לבנות את המקדש. כשם שמתרגם אונקלוס את המקרא: "זה אלי ואנוהו" - "דין אלהי ואבני ליה מקדש". הישיבה היא כיום בית מקדשנו המעט, יען כי המקום בו מתרכזות "ד' אמות של הלכה" הוא המקום המוכן לשכינה.

על כל יהודי להיות שותף בהזקת התורה

שלמה המלך בנה את בית המקדש מעץ ולא מחומר שמתקיים יותר, כגון מאבן, או אפילו מכסף שלא נודע לו בזמנו ערך רב - "אין כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה", משום שהתכוון לזכות את כלל ישראל בדורות הבאים שיהיו צריכים מפעם לפעם לחדש את הבנין או לתקן את בדקו, כדי שבכך ירכשו להם חלק בבנין בית המקדש.

על הקושיא שמקשים המפרשים: אם כסף היה מצוי בימי שלמה לרוב עד שלא נחשב למאומה, משום מה איפוא היה זקוק להטיל מיסים על העם לשם בנין בית המקדש (לפי דעת הפירושים מורכב היה המס מאנשים לעבודה). - מתרץ 'בעל הטורים' כי המס נחוץ היה כדי להחזיק את תלמידי החכמים.

לכאורה הדרא קושיא לדוכתה, אם לכסף לא היה ערך, משום מה זקוק היה לכפות על העם מס לשם החזקת התורה? - אך התירוץ הוא שלצורך הקמת בניינים אמנם התנדבו מרצונם הטוב, ברם משהגיע לידי החזקת תלמידי חכמים קשה היה עליהם לנדב אף דבר שהוא קטן ערך. כשמדובר בדבר החזקת לומדי תורה, הרי להגביה גרגיר תבן מן האדמה אף הוא ענין כבד הוא. פשוט אין רצון טוב לנדב (מעשה יצר), אלא יש צורך לתבוע להטיל מיסים וכדומה.

הח"ח חיינו ופעלו, ע' שסד

הבו לה' משפחות עמים, הבו לה' כבוד ועוז

וכה היה מזרו תמיד לתת כבוד לשמו ית', מן הכתובים (בתהלים צו) "הבו לה' משפחות עמים הבו לה' כבוד ועוז חילו מלפניו כל הארץ". אם אנו מזרזין בכל יום אפילו לאוה"ע שהמה יתנו כבוד לה' ושהמה יחילו מלפניו, כל שכן שאנחנו המזהירים והמצווים צריכים לתת כבוד לשמו ית' ולירא מפניו, אם מי שהוא מוכיח לחבירו על איזה דבר, צריך המוכיח בוודאי לקיים הדבר, בבחינת "קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים", וכבוד ה' הוא ללמוד תורתו ולשמור מצוותיו כל הימים. מעשי למלך עה"ת, פ' יתרו

כבוד ה'
הוא
ללמוד
תורתו
ולשמור
מצוותיו

אמרו חז"ל: כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" וגו'. וכל הברואים שבעולם צריכים לתת כבוד לשמו, וכדכתיב "הבו לה' משפחות עמים הבו לה' כבוד ועוז" [ואמרו חז"ל על עגלון מלך מואב, כשאמר לו אהוד "דבר אלקים לי אליך", כתיב "ויקם מעל הכסא", שבזכות זה זכה עגלון שיצאה ממנו רות המואביה. וכן על נבוכדנצר, שבזכות כמה פסיעות שרץ לכבוד השי"ת בעת שהיה סופר אצל סנחריב, זכה אחר כך לכל הכבוד, עיי"ש בגמרא]. ובפרט העם אשר בחר ה' לחלקו שנקראים אצלו בשם 'בנים', כדכתיב "בנים אתם לה' אלהיכם", בוודאי צריכים להודרו לתת כבוד לשמו, והיינו לקבל עול מלכותו יתברך עלינו באמת, וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצוותיו ומשפטיו, וכדכתיב "את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצוותיו ומשפטיו" וגו', שזהו הכל בכלל כבוד השם כאשר אנו מחבבים את דרכיו ומצוותיו ומשפטיו ללכת בהם.

חיזוק הדת
מרב
כבוד
שמים

[והנה כאשר האדם נותן כבוד למלך הכבוד, הוא כבוד גדול גם לעצמו, שזכה לתת כבוד לאלקי השמים ואלקי הארץ אשר הוא מלך הכבוד סלה. והנה כמה האדם שמח וטוב לב כאשר בא מלך לאיזה עיר והוא נבחר להיות ממקבלי פניו ולתת לו את כבודו הראוי לו. על אחת כמה וכמה צריך האדם להיות בשמחה עצומה כאשר זוכה לכבוד את הבורא עולמים אדון כל יצורי מעלה ומטה, ובפרט שזה הכבוד שנותן לו בחייו יזכר לו לעד ולנצח נצחים שזה האיש נתן כבוד לאלהי השמים, ויותן לו כבודו הראוי לו עבור זה, וכדכתיב "כי מכבדי אכבד"]. חומת הדת, מאמר חיזוק הדת, מאמר א

ותראה עוד אחי, היש בכל העוונות שהקב"ה יאריך כל כך בתורה אודותיו, ובזה כמה לאוין וכמה עשין, וכמה פרשיות בתורה שמדברות בענין זה כאשר כתבנו במאמר כבוד שמים. ועון זה גורם שילקו ישראל יותר מכל האומות, כדפירש"י בחומש על הפסוק "אכן נודע הדבר", עיין שם.

חובה
עלינו לתת
דוגמא
לכבוד
שמים

הרחב פיך ואמלאהו

והנה אנו מתמיהין בנפשינו, הלא השי"ת השפיע בדורות הראשונים ריבוי חכמה מאד, וכדכתיב "כי ה' יתן חכמה", וגם ולמה נתמעט כעת לגמרי, הלא יד ה' לא תקצר גם היום.

לפי כה
המקבל

תשובה לדבר. הקב"ה נותן חכמה לבנ"א לפי ערך הכנתם לקבלה, וכדכתיב "אנכי ה' המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו", והכוונה הלוא העליתך מארץ מצרים כדי לקבל אח"כ התורה שהיא מקור החכמה, ועל כן הכין עצמך והרחב פיך כל מה שביכולתך, ואמלא את פיך מצוף דבש אמרתי.

מאמר תורת הבית פ"ז

ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך

עיקר הכל שיראה להתחזק במדת הבטחון ויושע עי"ז, כמ"ש: קוה אל ה' ויושע לך, ואחז"ל: כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעוה"ז ובעוה"ב, שנאמר וגו'. והנה העצה לחזק נפשו בענין זה הוא שיתבונן תמיד על זמן העבר מימי חייו, כמה עשיריות שנים חיה עד כה, ובחסד השי"ת לא היה חסר לו אפילו יום אחד מאכילה ושתייה ולבוש וכדומה, וא"כ מה לו לדאוג על זמן של להבא שאינו יודע מספר ימי חייו אפילו על יום אחד, מסתמא כשם שעזרו השי"ת ברחמיו עד כה יעזרו ג"כ מעתה ולהבא.

עצה
לחיזוק
הבטחון

נפוצות ישראל פ"ח

כשמתחזק האדם במדת הבטחון, בוודאי באה ברכה לתוך ביתו, וכדכתיב "ברוך הגבר אשר יבטח בה'" וגו'. ועל כן כעת כאשר מתרבה כמה ענייני מצוקה בעולם, אשר כמעט אין לנו שום מקור לפרנסה ע"פ דרך הטבע, אין לנו רק לחסות בשם ה', והיפלא מה' דבר להושיענו, ובוודאי ע"י שנחסה בו ישלח לנו ברכתו ממעון קדשו.

מדת
הבטחון
מביאה
ברכה

נפוצות ישראל פ"ח

מוזמור לתודה

אין אומרים 'מוזמור לתודה' בימי פסח, שאין תודה קריבה בהם משום חמץ, כי עם התודה היו צריכים להביא עשרה לחמי תודה. גם בערב פסח לא היו יכולים להביא תודה, שמא לא יוכלו לאכלו עד זמן איסור חמץ, ויצרכו לשורפו, ואסור לגרום לקדשים שיבואו לידי שריפה. ומטעם זה ג"כ לא בערב יו"כ, מפני שממעט זמן אכילתם ומביאם לידי פסול.

ימים שאין
אומרים
בהם
'מוזמור
לתודה'

משנ"ב סי' נא ס"ק כב

הכל כבלתי ישר, דברים שונים נראים תמוהים ללא סדר ותיאום. אין מבינים, מקשים קושיות, ואילו במציאות אין הדבר כן. משבוחנים את הרשמים של החותם האלוקי על גבי המסמכים ללא ספור של הבריאה, אזי כל האותיות ניתנות לקריאה, וכל התופעות מופיעות מדוייקות ומושלמות, הבריאה בהיקפה המזהיר, היקום ופעילותו הבלתי נפסקת, מפגינים את חותמו של הקב"ה אמת. הח"ח חייו ופעלו, ע' תתשמד

ממצרים גאלתנו

בפרשת שמות התאכסן אצלי ידיד נפשי, הרה"ג מורנו הרב רבי ישראל מאיר הכהן שליט"א, בעל ספר 'חפץ חיים', והרבה היה לנו שיחות בדברי תורה, ובהם אמר לי, שתמוה בעיניו איך יאמרו גרים "ממצרים גאלתנו" וכיוצא בזה. ונהי שיכולים לומר 'לאבותינו' וכיוצא בזה, מ"מ "ממצרים גאלתנו" הוא כשקרא, ושם שאני, דאברהם אב המון גויים הוא, כדאמר בירושלמי בביכורים (פ"א ה"ד). שמע אליהו - עובר אורח אות צו

איך יאמרו הגרים "ממצרים גאלתנו"

מבית עבדים פדיתנו

בדברו אודות "קושי השעבוד" שללא נשוא, היה מתבטא בערך כך: התורה מספרת שכשישב משה אצל יתרו חותנו בא ואמר לו "אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ואראה העודם חיים". לא אמר כי מבקש הוא להוודע את מצב בריאותם או כלכלתם, אלא "ואראה העודם חיים". כפי הנראה שיער בנפשו כי יתכן ולא עצרו כח לחיות עוד תחת עול כבד שכזה, נראה כי בדרך הטבע אי אפשר היה להם שיתקיימו. הח"ח חייו ופעלו

קושי השיעבוד

משפיל גאים ומגביה שפלים

הרי חזינן דמדת הגאווה מאוסה מאד, וכתוב במשלי מפורש (טז, ה) "תועבת ה' כל גבה לב", ופירושו, לא מיבעי אם הוא איש נקלה ומתגאה שהוא מגונה מאד, אלא אפילו אם הוא איש נכבד ונשוא פנים, מכל מקום אם נמצאה בו מדת הגאווה מתועב הוא בעיני ה'. וזה רמוז במה שכתוב 'כל', לאתווי גם כן אדם כזה. ולא מיבעי אם הגאווה נראית וניכרת לפני כל, שהיא בוודאי מגונה, אלא אפילו אם הגאווה מכוסה ואיננה נראית לבריות גם כן מגונה היא מאד, דאף שנסתרה מהם אבל לא נסתרה היא מעיני המקום ברוך הוא, ויודע מחשבות לבו של האדם אם מתכוין בעשיית המצוה לשם שמים או לשם דבר אחר שהוא רק להתגאות בעיני הבריות.

תועבת ה' כל גבה לב

לדחות, דלאו דוקא נקט האי לישנא. ואפילו את"ל דלענין 'שמע' מקילינן בתיבת 'שמע-שמע' בלחוד, דעי"ז לא מיחזי כשתי רשויות, אפשר בתיבת 'מודים-מודים' חמור טפי. וצ"ע. ביאה"ל סי' קכא, ד"ה האומר

ועל נשמותינו הפקודות לך

בכל יום כשאדם הולך לישון בלילה הוא מפקיד נשמתו ביד הקב"ה ולא ביד מלאך. ונפקא מינה, כשהוא מתחייב באיזה דבר בדין, הקב"ה פודה אותו מן המות ומחזיר נשמתו אליו, וכמו דכתיב "בידך אפקיד רוחי פדית אותי" וגו', ומחליף הענין על איזה דבר קטן, וכמו שאמרו: "חובל עשיר בשיו ועני בתרנגולו". וכן איתא בתנא דבי אליהו: בכל יום אדם נמכר ובכל יום אדם נפדה, שנאמר "בידך אפקיד רוחי פדית אותי" וגו'. 'נמכר' הוא לשון מסירה, כדכתיב "ביד אשה ימכור ה' את סיסרא". והכוונה, שנמסר לכוחות הדין על ידי מעשיו כשעולה בלילה נשמתו למעלה ומעידה עליהן, אך השם יתברך ברחמיו פודהו מזה.

בידך
אפקיד
רוחי

וזהו שאנו אומרין בכל יום בתפילה: "נודה לך ונספר תהלתך וכו' על נשמותינו הפקודות לך וכו' הטוב כי לא כלו רחמיך" וכו'. היינו שאילו היו נמסרין ביד שליח היו הרבה אנשים שלא היו קמים ח"ו ממיטתן, אבל אתה שרחמיך לא כלו אתה פודה אותנו. אהבת חסד פ"ט

נצחונם המזהיר של החשמונאים על היוונים בא כתוצאה משאיפתם הנשגבה לקדש את השם. הנס של "גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים", התרחש בעיקר הודות למסירת נפשם בשביל שאיפותיהם, היינו לשחרר את הנשמה הישראלית, לטהר ולקדש את רוח ישראל סבא. לא השתלטות מדינית על שונאיהם, לא שאיפה לשלטון או רצון להנקם באויביהם הפיח בהם את הגבורה שבמלחמתם אלא כפי שבאמת חיותיהם שנתגשמו, וכ"ז מספר בדברים פשוטים וברורים תפילת "על הניסים": "ואחרי כן באו בניך לדביר ביתך... להודות ולהלל לשמך הגדול" "ואחרי כן" זה מאפיין את עיקר מטרתם ושאיפתם במלחמתם ונצחונם. בנתיבות התפילה

מסרת
גבורים
ביד
חלשים

פעם סיפר ה'חפץ חיים' זצ"ל, שבצעירותו ביקש לראות כיצד הצדיק רבי נחומ'קה מהורודנא מדליק נרות חנוכה. עמד ליד חלון ביתו עם הגיע זמן הדלקת הנרות, והצדיק מתמהמה. עברה שעה ועוד שעה, ועדין לא הדליק. אזר עוז, פנה אל הצדיק ושאלו: "ילמדנו רבינו, תורה היא וללמוד אני צריך, מדוע אינו מדליק בהגיע העת, שהוא הזמן המהודר?".

והדליקו
נרות
בחצרות
קדשך

אבינו מלכנו

חטאנו לפניך

בפירוש המחזור מפרש: "אבינו מלכנו חטאנו לפניך", כלומר, אבותינו חטאו שעבדו עבודת גילולים [ואנו צריכים להתוודות עליהם, כמ"ש (ויקרא כו, מ) "והתוודו את עוונם ואת עון אבותם"], ואנו אין לנו מלך אלא אתה, לכן עשה עמנו למען שמך.

להתוודות גם על עוונות אבותינו

'רחמים' משתייכים יותר לאב, כמו שכתוב "כרחם אב על בנים". 'רצון' משתייך יותר למלך, המלך מואיל ברצונו הטוב. לפיכך מופנית בקשתנו להקב"ה הן בתור אב רחמים והן בתור מלך ברצון - "אבינו מלכנו קבל רחמים וברצון את תפילתנו".

קבל רחמים וברצון את תפילתנו

כלה כל צר ומשטין מעלינו

מכיון שנתקבלה תפילתנו הראשונה לכלות את המשטין, מה פירושה של הבקשה השנייה, לסתום פי השטן המקטרג, הלא כבר כלה ואיננו. אלא הכוונה היא, שאפילו אם נתקבלה תפילתנו הראשונה, כלה כל צר ומשטין, אבל עדיין לרחמים מרובים אנו זקוקים לסתום את פיותיהם של המשטינים והמקטרגים שאי אפשר להעבירם ולכלותם, לפי שהם מדברים ותובעים, כלומר אותם המקטרגים שהדיבור גרם להם שיבראו.

ברחמים מרובים

מעשי למלך עה"ת, פי חוקת

סתם פיות משטיננו ומקטרגנו

ובזה פירשתי מה שאנו אומרים "אבינו מלכנו כלה כל צר ומשטין מעלינו", ואנו חוזרים ומבקשים "אבינו מלכנו סתום פיות משטיננו ומקטרגינו". דלכאורה, כיון שיכלו המסטינים לגמרי, למה לנו לבקש לסתום פיהם. אלא הענין, דלפעמים זכותינו אינה גדולה כל כך שיכלו המסטינים לגמרי, אנו מבקשים שעכ"פ יסתום פיהם שלא יוכלו לדבר. והנה ידוע שהנהגת ה' יתברך היא מדה במדה, אם האדם כובש את פיו בשעת מריבה שלא לדבר, גם למעלה סותם הקב"ה פי המקטרגים שלא להשטינו.

הכובש פיו בשעת מריבה

אנו אומרים ב'אבינו מלכנו': "מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך", ואח"כ אנו אומרים: "אבינו מלכנו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו". ואיה שטרי חוב חדשים? אלא הוא שטר חוב של ערבות. ובפרט כהיום שעובדים בעבודה כל ישראל אפילו תלמידי חכמים ושאר בעלי

מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך

גם אפשר לפרש 'לשווא' במשמעות של לריק. אמנם לא חטא בנפשו [בשכלו], אבל מצד שני גם לא הרוויח מאומה מתורה ומצוות, וממילא הוא בא לעולם האמת כקבצן. אדם כזה גם לא יכול לעלות בהר השם [האדם צריך להשתדל שמלבד היותו נקי מעבירות, יצבור מצוות]. "מי יעלה" - "ומי יקום", פעם אחת הוא מצליח לעלות, אבל לבסוף לא נותנים לו לעמוד שם ומצווים עליו לצאת. [וכעין עובדא דריב"ל ע"ז. עיי"ש].

דוגמא מדרכי אבי

כי לקח טוב נתתי לכם

כתיב "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" (משלי ד, ב), והכוונה במה שאמר 'טוב', 'תורתי', הוא לפי מה שידוע שדבר שהוא חשוב בעיני עני, עד שנקרא אצלו בשם 'טוב', אין חשוב אצל מי שאינו עני. וכן דבר שהוא חשוב בעיניו, אין חשוב בעיני גדול. ודבר שחשוב בעיניו, אין חשוב בעיני המלך. וכן דבר שחשוב בעיניו, כמו כבישת מדינה, אין חשוב בעיני המלאך, כידוע שיש מלאכים שמידתם כמה אלפים פרסאות, כמו שאמרו חז"ל בחולין (צא, ב). ולזה בא הכתוב ואמר "כי לקח טוב" וגו', כאומר: ראו והתבוננו בגודל טובתה, עד שנקראת אצלי, שבראתי כל העולמות וכולם כלא חשובין לפני, אף על פי כן נקראת אצלי התורה בשם 'טוב', והיא חמדה גנוזה שהקב"ה משתעשע בה תמיד, כמו דכתיב (משלי ח, ל) "ואהיה שעשועים יום יום", והיא "תורתי", על כן "אל תעזבו".

התורה נקראת גם 'טוב' גם אצל הקב"ה

שמיה"ל שער התורה פ"א

"כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו", שהכוונה שהקב"ה מזרז את ישראל ללמוד אותה התורה שהוא כביכול לומד אותה, כדאיתא בע"ז (דף ד). וזהו שאנו מברכים בכל יום בברכת התורה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", דהיינו התורה שהקב"ה עצמו לומד אותה, זכייה גדולה ונשגבה לאדם שזוכה ללמוד אותה תורה גופא שכביכול עוסק בה, וע"כ מהראוי שלא לעזבה. וזה שמסיים "תורתי אל תעזבו".

הקב"ה נתן לעמו את התורה שהוא עצמו לומד בה

מעשי למלך עה"ת, פ' בראשית

תורתי אל תעזבו

"ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק" (שמות יז, מ). מה ראה משה ששלח את יהושע, בשביל שליהושע היה כח התורה, כדכתיב "ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל", היינו מאוהלה של תורה. ועיקר התגברותו של עמלק היה בשביל רפיון התורה, כמו שדרשו

מעלת כח התורה למי שלא מש ממנה